

ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ КВАСОЛІ В УКРАЇНІ

ЗАБАРНА Т. А. — кандидат сільськогосподарських наук, старший викладач

orcid.org/0000-0002-6796-7625

Вінницький національний аграрний університет

БРОННІКОВА Л. Ф. — старший викладач

orcid.org/0000-0002-1790-161X

Вінницький національний аграрний університет

БІЛЕЦЬКИЙ О. В. — аспірант

orcid.org/0009-0001-4664-7024

Вінницький національний аграрний університет

Постановка проблеми. В умовах сучасних викликів для розвитку аграрного сектора України характерним є розширення площ зернобобових культур та, зокрема, квасолі. Світові запити на квасолі демонструють зростання обсягів пропозиції, що суттєво підвищує вірогідність зростання показників вирощування цієї культури. Тому досить актуальною проблемою сьогодення виступає дослідження та обґрунтування перспектив виробництва продукції квасолі звичайної [1].

Забезпечення високоякісними продуктами харчування відіграє важливу роль у вирішенні продовольчої проблеми. Значна роль тут відводиться квасолі, як культурі із високими поживними цінностями, що необхідні для здорового організму. Проте тут виникає питання формування високого рівня врожайності та якості насіння квасолі за рахунок розширення площ посівів та сортового складу квасолі. Зростання посівних площ та одночасне підвищення її врожайності має важливе значення для зони Лісостепу [2].

Хоча попит і вартість насіння квасолі у світі постійно зростають, проте аграріями України цій культурі не приділяється належної уваги. З давніх давен квасоля в Україні була традиційною культурою, але через присутність великого різноманіття сільськогосподарських культур, вона не знайшла широкого розповсюдження. Проблемою тому є недосконалість технології вирощування, відсутність високоврожайних сортів придатних до механізованого збирання, недостатнє використання можливостей біологічної азотфіксації. Всі ці аспекти стримують та обмежують вирощування квасолі у виробничих умовах. Тому розробка та удосконалення наукових і практичних основ екологічно безпечної технології її вирощування є важливим питанням [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні неабияка увага приділяється вирощуванню зернобобових культур, саме вони являються головними поставальниками населення продовольством. Однією із пріоритетних зернобобових культур у світовому сільському господарстві є квасоля. Цінність її полягає у високих агротехнічних та харчових властивостях. Білок квасолі є частиною харчової, кормової та екологічної складової у галузі народного господарства [4].

Використання квасолі суттєво впливає на стан здоров'я людей, їхній добробут, тривалість та рівень життя. Особливо гостро ця проблема виступає сьогодні, у наші дні, коли населення нашої планети має значний

приріст, що призводить у ряді країн до нестачі харчів, або білкового голодування. Відомо, що квасоля є важливим джерелом білка та вітамінів, вона позитивно діє на процеси в організмі людини, зокрема, обміну, травлення, виконує захисну функцію організму [5].

Квасоля належить до родини *Бобові (Fabaceae)*, цінністю даної родини є здатність фіксувати азот із повітря бульбочковими бактеріями та накопичувати його в ґрунті. Саме з огляду на цю здатність бобових, зокрема й квасолі, авторами досліджень [6, 7] наголошено на її значенні для збереження родючості ґрунтів, особливо в умовах воєнного стану [8].

Юрій Носенко додає, що саме завдяки азотфіксуючим бактеріям квасоля засвоює азот з повітря та збагачує ним ґрунт, як просапна культура полегшує боротьбу з бур'янами та є відмінним попередником для всіх сільськогосподарських культур, особливо для озимої пшениці [9].

Високий вміст білка у квасолі та азотфіксуюча здатність виокремлюють її серед широкого загалу культур. Біологічна фіксація азоту у рослин квасолі реалізується у поєднанні квасолі і бульбочкових бактерій. Із біологічно фіксованого азоту більше половини використовуються у сільському господарстві [10].

Квасоля у своєму насінні містить понад 30 % білка (із незамінних амінокислот вміст лізину у насінні варіює від 2 % до 4 %, а вміст триптофану на рівні 0,1–0,2), біля 50–60 % містить вуглеводів, та до 3,6 % жиру. До того ж у молодих рослинах і насінні також присутні вітаміни групи В, С, каротин [11, 12].

Особливості технології вирощування квасолі звичайної включають низку питань із дослідження біологічних особливостей, елементів технології вирощування, системи удобрення та догляду за посівами, шляхи підвищення урожайності та збирання врожаю.

За повідомленнями ряду авторів на чолі із Ярославом Гадзало, визначено, що у структурі посівних площ України частка зернових і зернобобових культур становить 54,8 %, тоді як овочево-баштанних культур має прямує до зниження й становить лише 2,0 %, водночас технічних – 30,6 % та кормових культур – 7,6 %, а картоплі – 5,0 % [13]. До того ж Мілєкевич Д. О. [14] зазначає що квасоля є добрим попередником для багатьох культур сівозміни.

В Україні культивування квасолі відкриває широкі можливості для тих, хто шукає стабільності в аграрній сфері. Адже дана культура не лише популярна на

внутрішньому ринку, але й набирає обертів в експорті, зокрема до країн Європи, де через тренди здорового харчування, значно зростає зацікавленість у вирощуванні бобових. Квасоля не містить холестерину та ціниться низьким вмістом жирів. До того ж квасоля має мінеральні речовини та вітаміни групи В. Вони вкрай життєво необхідні для гарного здоров'я людей. Споживання бобів квасолі дозволяє підтримувати більш активний і здоровий спосіб життя [15].

Мета статті полягає у дослідженні тенденцій виробництва квасолі в Україні, аналіз рівня вирощування і динаміки експортно-імпортних операцій, а також в обґрунтуванні доцільності вирощування культури в рамках розвитку агробізнесу та доборі районованих інтенсивних сортів квасолі.

Результати досліджень. Квасоля відома людству здавна, як одна з найдавніших і найпоживніших культур. В Україні квасоля вирощується, як у приватному городництві, так і у фермерських господарствах, де використовується і для задоволення власних потреб, і в промисловому виробництві. Це однорічна рослина з родини бобових, теплолюбна, яку вирощують заради насіння, та для отримання спаржевих ніжних стручків. Сучасний асортимент сортів дозволяє підібрати оптимальний варіант практично для будь-якого регіону України – від зони Степу і до зони Полісся.

Систематизація квасолі залежно від призначення, включає квасолю зернову (на сушку), спаржеву (на зелений стручок) та декоративну квасолю. Зернові сорти здебільшого використовують після повного дозрівання і досушування зерна, а сорти спаржевої квасолі збирають у фазі молочної стиглості, коли стручки ще м'які й соковиті, задля збереження високих смакових якостей квасолі. Декоративні різновиди, наприклад, такі як квасоля вогняно-червона (*Phaseolus coccineus*), часто вирощуються на опорах і використовуються не лише як овочева, але як і декоративна культура, завдяки яскравому забарвленню квітів квасолі. Проте незалежно від будь-якого типу, квасоля цінується за високий вміст білка, вітамінів групи В, заліза, кальцію та клітковини, що робить її важливим елементом у здоровому харчуванні, особливо у вегетаріанському раціоні.

Загрозтехнічної точки зору квасоля має чимало переваг. Вона відносно невибаглива, швидко сходить, не вимагає надскладного догляду й при цьому дає стабільно високий урожай. Важливо й те, що ця культура здатна фіксувати атмосферний азот завдяки симбіотичним бактеріям, що мешкають на її коренях. Це властивість робить квасолю цінним попередником для інших культур і покращує якість ґрунту. В умовах України її успішно вирощують як у відкритому ґрунті, так і в теплицях, особливо при ранніх посівах або у випадку нестабільної весни. На півдні країни можливе отримання навіть двох урожаїв за сезон [16].

Як видно з даних таблиці, військові дії в Україні внесли свої зміни у структуру посівних площ, у тому числі й квасолі та й у сільське господарство у цілому. Війна та окупація частини України починаючи із 2022 року призвели до тимчасової втрати близько 6 млн га посівних площ, що, звісно, позначилося на скороченні площ усіх без винятку сільськогосподарських культур (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка виробництва квасолі в Україні за 2020–2024 рр.

Роки	2020	2021	2022	2023	2024
Площа зібрана, тис. га	48,5	48,0	37,0	41,7	51,2
Обсяг виробництва, тис. ц	751,4	753,6	588,7	709,5	795,9
Урожайність, ц з 1 га зібраної площі	15,5	15,7	15,9	16,9	15,6

Джерело: сформовано на основі опрацювання даних Державної статистичної служби в Україні та літературних джерел

Станом на 2020–2021 роки площі посіву квасолі становили на рівні 48,5 тис. га., у 2022 році вони знизилися до 37,0 тис. га. В умовах 2023 року посіви квасолі зайняли 41,7 тис. га, під урожай 2024 року посівна площа квасолі становила понад 51,2 тис. га збільшившись, порівняно з минулим роком, на 20 %.

Якщо дивитися на середню урожайність квасолі у розрізі країни, то, за даними Мінагрополітики за останні п'ять років, вона поступово зростала з 15,1 ц/га у 2020 році, тоді як у 2024 році середні показники урожайності квасолі досягнули рівня 15,6 ц/га.

Якщо дивитися на географію вирощування квасолі, то основні посіви зосереджені в західних (Хмельницька, Тернопільська та Івано–Франківська) та центральних (Вінницька, Житомирська) областях України. Зазначені 5 областей забезпечують понад 55 % усього виробництва квасолі в країні. Саме у цих областях було відмічено і найвищі показники урожайності квасолі в Україні та загалом і валові збори.

Загалом, згідно даних статистики, посівні площі під культурою квасолі у світовому розрізі постійно зростають, на українських полях теж відслідковується тенденція до зростання площ посіву цієї культури, це насамперед пов'язано зі світовим попитом на неї.

За даними науковців ННЦ «Інституту аграрної економіки» станом на 2024 рік найбільші обсяги закупівель української квасолі здійснили такі країни як Італія (1,8 тис. т), Молдова (1,5 тис. т), Пакистан (0,8 тис. т), ОАЕ (0,6 тис. т) та Румунія (0,6 тис. т).

У світі фіксується стабільне зростання попиту на зернобобові культури. Обсяги світової торгівлі за останні 10 років збільшилися на 55 %. Левову частку квасолі відправляють на експорт, також частину продають і на внутрішній ринок.

Передумови для подальшого розширення посівних площ і збільшення виробництва квасолі в Україні присутні. А це напряму пов'язано із розширенням сортового асортименту квасолі.

Станом на 2025 рік до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні, було внесено 77 сортів квасолі звичайної (*Phaseolus vulgaris* L.). З них 23 сорти призначені для зернового використання, а 54 сорти – для овочевого споживання. Усі зареєстровані сорти характеризуються високим вмістом важливих біохімічних сполук. За ступенем стиглості вони діляться на ранні, середні та пізні. Сучасні агропідприємства зацікавлені у використанні нових перспективних сортів.

Таблиця 2

Порівняльна оцінка досліджуваних сортів
квасолі звичайної*

№	Ознака	Сорти	
		Славія	Рось
1	Дата реєстрації	2016	2018
2	Зона вирощування	Лісостеп	Лісостеп
3	Стиглість	Середньостиглий	Ранньостиглий
4	Тривалість вегетації рослин, діб	86	90
5	Висота прикріплення нижнього бобу, см	12,5	19
6	Висота рослин, см	48	50
7	Потенційна урожайність зерна, т/га (за стандартної вологості 14 %)	2,7	2,8
8	Вміст сирого протеїну, %	25,6	26,6

* Джерело: сформовано на основі опрацювання даних сайту <https://agrarii-razom.com.ua/culture-variety/ros-0>

Серед зернових сортів переважають вітчизняні розробки: 96,2 % мають українське походження. Єдиним імпортним сортом є Фресано з Нідерландів. Основними українськими оригінаторами є Національний науковий центр Інститут землеробства НААН, Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН, Буковинська державна сільськогосподарська дослідна станція НААН, ДУ Інститут зернових культур НААН, Інститут біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН.

Щодо овочевих сортів, лише 31,8 % мають українське походження. Серед іноземних заявників переважають компанії із Голландії, Франції та Польщі [17]. Детальніше наведемо характеристику досліджуваних сортів Славія і Рось (табл. 2).

СЛАВІЯ – Оригінатором сорту є Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН України. У Реєстрі сортів з 2016 року. Рекомендований до вирощування у зоні Лісостепу. Вегетаційний період – 86 діб. За ознакою посухостійкості має 7 балів. Тип сорту кущовий, придатний для механізованого збирання. Потенціал урожайності – 2,7 т/га. Висота прикріплення нижнього бобу – 12,5 см, вміст сирого протеїну – 25,6 %. Листки трійчасті, зеленого кольору, середнього розміру.

РОСЬ – Оригінатором сорту є Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН України. У Реєстрі сортів з 2018 року. Рекомендований до вирощування у зоні Лісостепу. Вегетаційний період – 90 діб. Сорт середньостиглий. Тип використання – універсального призначення. Урожайність зерна (за стандартної вологості 14 %) – 2,8 т/га; висота прикріплення нижнього бобу – 19 см; висота рослин – 50 см; тривалість вегетації рослин – 90 діб, вміст сирого протеїну – 26,6 %. Сорт має високу стійкість до хвороб та шкідників.

Науковці відзначають, що вибір сорту квасолі для вирощування є досить непростим завданням та потребує науково обґрунтованого підходу. Сорти квасолі відрізняються довгим рядом ознак, починаючи з тривалості вегетаційного періоду і закінчуючи потенціалом продуктивності. Проте все це дозволяє нам використовувати різні стратегії вирощування квасолі, удосконалюючи окремі елементи технології її вирощування [18].

Висновки. Таким чином, у агровиробників є широкий вибір різноманітних сортів квасолі звичайної як вітчизняної, так і іноземної селекції. Підбір сортів квасолі на

основі адаптивності до ґрунтово-кліматичних умов регіону дозволить у повній мірі розкрити генетичний потенціал при формуванні показників продуктивності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

- Томашевська О. А. Перспективи виробництва квасолі в контексті нішевої диверсифікації сільського господарства та нарощування його експортного потенціалу. *Актуальні проблеми економіки*. 2024. № 3 (273). С. 76–84. DOI: 10.32752/1993–6788–2024–1–273–76–86
- Верхолук С. Д., Гук Є. В. Особливості вирощування квасолі овочевої у відкритому ґрунті. *Сільське господарство та лісівництво*. 2023. 30. С. 240–250. DOI: 10.37128/2707–5826–2023–3–18
- Шляхтуров Д. С. Урожайність квасолі звичайної залежно від технології вирощування і погодних умов. *Збірник наукових праць ННЦ «Інститут землеробства УААН»*. 2008. Вип. 3–4. С. 85–89.
- Бобров В. С. Біохімічний профіль зерна та вегетативної маси квасолі звичайної. *Аграрні інновації*. 2025. № 31 С 7–12. DOI: <https://doi.org/10.32848/agrar.innov.2025.31.1>
- Яровий Г. І., Романов О. В. Овочівництво: навч. посібник. Держ. біотехнологічний ун-т. 2-ге вид., допов. Харків : Біотехкнига, 2025. 504 с.
- Мазур В. А., Шкатула Ю. М., Гайдай Л. С., Забарна Т. А. Особливості формування продуктивності та функціонування бобово-ризобіального симбіозу квасолі звичайної в умовах Правобережного Лісостепу України : монографія. ВНАУ. Вінниця. 2023. 243 с.
- Рожко І. І., Кулик М. І., Гончаров М. О. Біологічні особливості та основні аспекти технології вирощування квасолі звичайної (*Phaseolus vulgaris* L.) на насіння. *Scientific Progress & Innovations*. 2024. № 27 (4). С. 43–52. doi: 10.31210/spi2024.27.04.08
- Балюк С. А., Кучер А. В., Солоха М. О., Воротинцева Л. І., Соловей В. Б., Смірнова К. Б., Лебедь В. В., Анісімова О. В., Момот Г. Ф., Левін А. Я., Гончарова А. Є., Панарін Р. В. Оцінювання впливу збройної агресії на стан чорноземних ґрунтів і заходи з його відновлення: монографія; за ред. С. А. Балюка, А. В. Кучера. Київ : Аграрна наука, 2025. 240 с.
- Носенко Юрій. Товарне вирощування квасолі звичайної. *Агрономія сьогодні*. 2015. <https://agrobusiness.com.ua/agro/ahronomiiasohodni/>

- item/554tovar nevyroshchuvannia-kvasoli-zvychainoi.html (дата звернення 25.09.2025)
10. Біологічний азот/В.П.Патика, С.Я.Коць, В.В.Волкогон та ін. К.: Світ, 2003. 424 с.
 11. Hussain M. I., Reigosa M. J. Evaluation of herbicide potential of sesquiterpene lactone and flavonoid: Impact on germination, seedling growth indices and root length in *Arabidopsis thaliana*. *Pakistan Journal of Botany*. 2014, 46, 995–1000.
 12. Arumugam R., Rajasekaran S. & Nagarajan S. M. Response of Arbuscular Mycorrhizal Fungi and Rhizobium Inoculation on Growth and Chlorophyll Content of *Vigna unguiculata* (L) Walp Var. Pusa 151. *Journal of Applied Sciences and Environmental Management*. 2010. 14: 113–115. DOI:10.4314/jasem.v14i4.63282
 13. Державна цільова програма розвитку овочівництва на період до 2025 року / за наук. ред. Гадзала Я. М., Роїка М. В., Кондратенко П. В., Висоцького Т. М., Могилюної О. М. Селекційне: IOB НААН, 2020. 62 с.
 14. Мількевич Д. О. Особливості живлення та удобрення кvasолі в умовах правобережного Лісостепу України. *Таврійський науковий вісник*. № 139. Частина 1. С. 153–158. DOI <https://doi.org/10.32782/2226-0099.2024.139.1.20>
 15. Дудчак Т. В., Дуганець В. І., Вільчинська Д. В. Доцільність вирощування витких сортів кvasолі в умовах західного Лісостепу. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. 2020. № 33, С. 33–41. DOI: <https://doi.org/10.37406/2706-9052-2020-2-4>
 16. Йовенко Олександр. Кvasоля: посадка, вирощування, догляд. <https://www.martaflowers.kiev.ua/news/kvasoljaposadkavirosuvannjadogljadttopporadmf/?srsltid=AfmBOorP0Tf6QdHkAgxIktNjdMwDSOEyOkQtDgEN4RwLzHTBI80hN> (дата звернення 05.09.2025)
 17. Стрижеус Алла. Кvasоля «вибиває» зернові з українських полів: як довго висока ціна приваблюватиме аграріїв? 2024. <https://agroportal.ua/publishing/analitika/kvasolya-vibivaye-zernovi-z-ukrajinskih-poliv> (дата звернення 12.09.2025)
 18. Шкатула Ю. М., Білецький О. В. Роль сорту в зональній технології вирощування кvasолі звичайної (*Phaseolus vulgaris* L.). *Аграрні інновації*. 2025. № 30. 173–180. DOI <https://doi.org/10.32848/agrar.innov.2025.30.24>
 19. prats NNTs "Instytut zemlerobstva UAAN". (3–4) 85–89. [in Ukrainian].
 20. Bobrov, V. S. (2025). Biokhimichniy profil zerna ta vehetativnoi masy kvasoli zvychainoi. [Biochemical profile of grain and vegetative mass of common beans]. *Ahrarni innovatsii*. (31). 7–12. DOI: <https://doi.org/10.32848/agrar.innov.2025.31.1> [in Ukrainian].
 21. Iarovyi, H. I. & Romanov, O. V. (2025). Ovochivnytstvo: navch. posibnyk. [Vegetable growing: textbook.]. *Kharkiv : Biotekhkhnya*. 504. [in Ukrainian].
 22. Mazur, V. A., Shkatula, Yu. M., Haidai, L. S. & Zabarna, T. A. (2023). Osoblyvosti formuvannia produktyvnosti ta funktsionuvannia bobovoryzobialnoho symbiozu kvasoli zvychainoi v umovakh Pravoberezhnoho Lisostepu Ukrainy : monohrafiia. [Features of the formation of productivity and functioning of legume-rhizobial symbiosis of common beans in the conditions of the Right-Bank Forest-Steppe of Ukraine: monograph.]. *VNAU. Vinnytsia*. 243. [in Ukrainian].
 23. Rozhko, I. I., Kulyk, M. I. & Honcharov, M. O. (2024). Biolohichni osoblyvosti ta osnovni aspekty tekhnolohii vyroshchuvannia kvasoli zvychainoi (*Phaseolus vulgaris* L.) na nasinnia. [Biological features and main aspects of the technology of growing common beans (*Phaseolus vulgaris* L.) for seeds.]. *Scientific Progress & Innovations*. 27 (4). 43–52. doi: 10.31210/spi2024.27.04.08 [in Ukrainian].
 24. Baliuk, S. A., Kucher, A. V., Solokha, M. O., Vorotyntseva, L. I., Solovei, V. B., Smirnova, K. B., Lebed, V. V., Anisimova, O. V., Momot, H. F., Levin, A. Ya., Honcharova, A. Ye. & Panarin, R. V. (2025). Otsiniuvannia vplyvu zbroinoi ahresii na stan chornozemnykh gruntiv i zakhody z yoho vidnovlennia: monohrafiia; [Assessment of the impact of armed aggression on the condition of chernozem soils and measures for its restoration: monograph.]; za red. S. A. Baliuka, A. V. Kuchera. *Kyiv : Ahrarna nauka*, 240. [in Ukrainian].
 25. Nosenko Yurii. Tovarne vyroshchuvannia kvasoli zvychainoi. [Commercial cultivation of common beans.]. *Ahronomiia sohodni*. 2015. Retrieved from <https://agrobusiness.com.ua/agro/ahronomiasohodni/item/554tovarnevyroshchuvannia-kvasoli-zvychainoi.html> [in Ukrainian].
 26. Patyka, V. P., Kots, S. Ya., Volkohon, V. V. ta in. (2003). Biolohichniy azot. [Biological Nitrogen]. *Svit*, 424. [in Ukrainian].
 27. Hussain, M. I. & Reigosa, M. J. (2014). Evaluation of herbicide potential of sesquiterpene lactone and flavonoid: Impact on germination, seedling growth indices and root length in *Arabidopsis thaliana*. *Pakistan Journal of Botany*. (46). 995–1000.
 28. Arumugam, R., Rajasekaran, S. & Nagarajan, S. M. (2010). Response of Arbuscular Mycorrhizal Fungi and Rhizobium Inoculation on Growth and Chlorophyll Content of *Vigna unguiculata* (L) Walp Var. Pusa 151. *Journal of Applied Sciences and Environmental Management*. (14): 113–115. DOI: 10.4314/jasem.v14i4.63282
 29. Derzhavna tsilova prohrama rozvytku ovochivnytstva na period do 2025 roku (2020). [State Target Programme for the Development of Vegetable Growing for the Period until 2025]. za nauk. red. Hadzala Ya. M., Roika M. V., Kondratenko P. V., Vysotskoho T. M., Mohylnoi O. M. *Selektsiine: IOB NAAN*. 62. [in Ukrainian].

REFERENCES:

1. Tomashevskaya, O. A. (2024). Perspektivy vyrobnytstva kvasoli v konteksti nishvoi dyversyfikatsii silskoho hospodarstva ta naroshchuvannia yoho eksportnoho potentsialu. [Prospects for bean production in the context of niche diversification of agriculture and increasing its export potential]. *Aktualni problemy ekonomiky*. 3 (273). 76–84. DOI: 10.32752/1993-6788-2024-1-273-76-86. [in Ukrainian].
2. Verkholiuk, S. D. & Huk, Ye. V. (2023). Osoblyvosti vyroshchuvannia kvasoli ovochevoi u vidkrytomu grunti. [Features of growing vegetable beans in open ground]. *Sil'ske hospodarstvo ta lisivnytstvo*. (30). 240–250. DOI: 10.37128/2707-5826-2023-3-18. [in Ukrainian].
3. Shliakhturov, D. S. (2008). Urozhainist kvasoli zvychainoi zalezno vid tekhnolohii vyroshchuvannia i pohodnykh umov. [Yield of common beans depending on cultivation technology and weather conditions]. *Zbirnyk naukovykh*

14. Milkevych, D. O. (2024). Osoblyvosti zhyvlennia ta udobrennia kvasoli v umovakh pravoberezhnoho Lisostepu Ukrainy. [Features of nutrition and fertilisation of beans in the conditions of the right-bank forest-steppe of Ukraine.]. *Tavriyskyi naukovyi visnyk*. (139). 1. 153-158. DOI <https://doi.org/10.32782/2226-0099.2024.139.1.20>. [in Ukrainian].
15. Dudchak, T. V., Duhanets, V. I., & Vilchynska, D. V. (2020). Dotsilnist vyroshchuvannia vytykh sortiv kvasoli v umovakh zachidnoho Lisostepu. [The feasibility of growing climbing bean varieties in the western forest-steppe]. *Podilskyi visnyk: silske hospodarstvo, tekhnika, ekonomika*. (33). 33–41. DOI: <https://doi.org/10.37406/2706-9052-2020-2-4>. [in Ukrainian].
16. Iovenko Oleksandr. Kvasolia: posadka, vyroshchuvannia, dohliad. [Beans: planting, growing, care]. Retrieved from <https://www.martaflowers.kiev.ua/news/kvasolja-posadkavirosuvannjadogljadtopporadmf/?srsId=AfmBOorP0Tf6QdHkAgxIktNjdMwDSOEyOkQtDgEN4RwLzHTBI80hN> [in Ukrainian].
17. Stryzheus Alla. Kvasolia "vybyvaie" zernovi z ukrainskykh poliv: yak dovho vysoka tsina pryvabliuvatyme ahraryi? [Beans are 'knocking out' grains from Ukrainian fields: how long will high prices attract farmers?]. 2024. Retrieved from <https://agroportal.ua/publishing/analitika/kvasolya-vivivaye-zernovi-z-ukrajinskih-poliv> [in Ukrainian].
18. Shkatula, Yu. M. & Biletskyi, O. V. (2025). Rol sortu v zonalnii tekhnologii vyroshchuvannia kvasoli zvychainoi (*Phaseolus vulgaris* L.). [The role of variety in the zonal technology of growing common beans (*Phaseolus vulgaris* L.)]. *Ahrarni innovatsii*. (30). 173–180. DOI <https://doi.org/10.32848/agrar.innov.2025.30.24> [in Ukrainian].

Забарна Т. А., Броннікова Л. Ф., Білецький О. В. Перспективи вирощування квасолі в Україні

Мета. Проаналізувати сучасний стан та перспективи вирощування квасолі в Україні а також провести аналіз наукових джерел стосовно особливостей вирощування квасолі звичайної залежно від різних ґрунтово-кліматичних умов.

Методи. Методичний інструмент включав порівняльний аналіз, синтез, метод експертних оцінок та теоретичного узагальнення.

Результати. В умовах сьогодення удосконаленню технологічних аспектів вирощування квасолі звичайної приділяється недостатньо уваги науковцями та агро-виробниками. У той же час квасоля могла б частково вирішити проблему дефіциту кормового та харчового білка. Крім того боби квасолі містять у собі значну кількість вітамінів та амінокислот, які позитивно впливають на процеси травлення у людському організмі.

Особливою цінністю даної культури є здатність у симбіозі із бульбочковими бактеріями фіксувати атмосферний азот повітря та частково накопичувати його у ґрунті. Це досить важлива функція, що дозволяє підтримувати родючість ґрунту на високому рівні. Квасоля вважається дуже хорошим попередником, особливо для озимих зернових культур.

Варто відмітити, що у довоєнному 2021 році зібрана площа під квасолею становила 48,0 тис.га,

валовий збір насіння – 753,6 тис.ц, а середня урожайність по Україні – 15,7 ц/га. У 2022 році відмічено суттєве зниження посівних площ до 37,0 тис.га, відповідно, і валовий збір насіння знизився до 588,7 тис.ц. Однак, згідно даних Державної статистичної служби в Україні у 2024 році об'єми виробництва квасолі перевершили довоєнний рівень. При цьому зібрана площа становила 51,2 тис.га, а валовий збір насіння – 795,9 тис.ц. Більше половини об'ємів виробництва квасолі в Україні зосереджено у 5 областях: Івано–Франківській, Тернопільській, Хмельницькій, Вінницькій та Житомирській.

Висновки. Завдяки поживним та смаковим якимостям, харчова продукція із квасолі набуває все більшого попиту в Україні та світі, а площі її посівів зростають. Тому, аналіз світового досвіду вирощування цієї культури дозволить українським аграріям бути більш конкурентоздатними в умовах світового виробництва.

Ключові слова: *Phaseolus vulgaris* L., сорт, площі посівів, азотфіксація, урожайність.

Zabarna T. A., Bronnikova L. F., Biletsky O. V. Prospects for bean cultivation in Ukraine

Purpose. To analyse the current state and prospects of bean cultivation in Ukraine, as well as to analyse scientific sources regarding the peculiarities of common bean cultivation depending on various soil and climatic conditions.

Methods. The methodological tool included comparative analysis, synthesis, expert assessment and theoretical generalisation.

Results. Under current conditions, scientists and agricultural producers do not pay enough attention to improving the technological aspects of common bean cultivation. At the same time, beans could partially solve the problem of feed and food protein deficiency. In addition, bean pods contain a significant amount of vitamins and amino acids that have a positive effect on digestive processes in the human body.

A particularly valuable feature of this crop is its ability to fix atmospheric nitrogen in symbiosis with nodule bacteria and partially accumulate it in the soil. This is a very important function that helps maintain high soil fertility. Beans are considered a very good precursor, especially for winter grain crops.

It is worth noting that in the pre-war year of 2021, the area under beans was 48.0 thousand hectares, the gross seed yield was 753.6 thousand tonnes, and the average yield in Ukraine was 15.7 tonnes per hectare. In 2022, there was a significant decrease in the area under cultivation to 37.0 thousand hectares, and the gross seed yield decreased to 588.7 thousand centners. However, according to data from the State Statistics Service of Ukraine, in 2024, bean production exceeded pre-war levels. At the same time, the harvested area was 51.2 thousand hectares, and the gross seed yield was 795.9 thousand centners. More than half of the bean production in Ukraine is concentrated in five regions: Ivano-Frankivsk, Ternopil, Khmelnytskyi, Vinnytsia, and Zhytomyr.

Findings. Due to their nutritional and taste qualities, bean products are becoming increasingly popular in Ukraine and worldwide, and the area under cultivation is growing. Therefore, analysis of global experience in growing this crop will enable Ukrainian farmers to be more competitive in the global market.

Key words: *Phaseolus vulgaris* L., variety, acreage, nitrogen fixation, yield.

Дата першого надходження рукопису до видання: 20.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 28.11.2025

Дата публікації: 14.12.2025